

Sýc rousný s oblibou hnízdí v dutinách buků (foto J. Vrána)

Po sérii devíti článků, věnovaných problematice evropsky významné lokality Krkonoše, by se nezasvěcený čtenář mohl domnívat, že Natura 2000 se zabývá pouze vybranými stanovišti a druhy rostlin. Dnešní, desáté pokračování proto naznačuje, že tomu tak není. V úvodu jen velmi krátké zopakování již známého: Dva významné dokumenty Evropské unie – směrnice o ptácích (1979) a směrnice o stanovištích (1992) – řeší rovněž ochranu ohrožených druhů živočichů, podle obou směrnic se vyhláší zvláštní území ochrany (ptačí oblasti, resp. evropsky významné lokality) a všechna tato území dohromady tvoří soustavu Natura 2000. Jak již název napovídá, ptačí směrnice se věnuje pouze ochraně ptáků, směrnice o stanovištích potom i dalším taxonomickým skupinám živočichů.

O návrhu **ptačí oblasti Krkonoše** jste se mohli dočíst v našem princiálním čísle roku 2003, v současnosti se však návrh stal již realitou. Ptačí oblast byla vyhlášena nařízením vlády ČR dne 27. října 2004 pod číslem 600/2004 Sb. a zahrnuje na ploše 40 907 ha celý Krkonošský ná-

rodní park a vybrané části jeho ochranného pásma. Předmětem ochrany (což je výčet evropsky významných druhů, pro které navržená ptačí oblast splňuje stanovená kritéria) je tu celkem sedm druhů – čáp černý (*Ciconia nigra*), tetřívka obecná (*Tetrao tetrix*), chřástal polní (*Crex crex*), sýc rousný (*Aegolius funereus*), datel černý (*Dryocopus martius*), slavík modráček tundrový (*Luscinia svecica svecica*) a lejsek malý (*Ficedula parva*). Cílem ochrany ptačí oblasti je zachování, případně obnova ekosystémů významných pro uvedené druhy ptáků a zajištění podmínek pro udržení jejich populací v „příznivém stavu“.

Jak je ochrana jednotlivých druhů zajišťována v praxi? **Slavík modráček tundrový** (v Krkonoších 25–30 párů) hnízdí pouze nad horní hranici lesa, v nejpřísněji chráněné I. zóně, v biotopech, které lze dostatečně chránit vhodným usměrňováním pohybu turistů a omezením chovu psů a koček na vrcholových horských boudách. Zvláště přítomnost koček může být závažným problémem. Obohatí-li jejich jídelníček pouhé 2–3 páry modráčků, zmenší se populace tohoto skandinávského poddruhu v České republice o desetinu a v Polsku dokonce o pětinu!

Lesy poskytují vhodné prostředí pro dalších pět ptačích druhů. Především bučiny preferuje **čáp černý** (7–10 párů) a **lejsek malý** (60–70 párů), smrkové a smíšené porosty **datel černý** (60–70 párů) a **sýc rousný** (asi 90 párů), mozaika lesních a nelesních biotopů je oblíbeným prostředím **tetřívka obecného** (100–120 tokajících samců). Všechny uvedené druhy jsou významně ovlivňovány lesním hospodářstvím. To spadá ve většině krkonošských lesů na bedra Správy národního parku, a proto ochrana „naturových“ druhů byla řešena v nově zpracovaném lesním hospodářském plánu (platném od roku 2003). Omezena je např. těžba a další lesní práce v okolí obsazených hnízd čápa černého (v době od 15. března do 15. července ve vzdálenosti menší než 500 metrů od hnízda), ve vybraných bučinách s početným výskytem lejska malého jsou jakékoliv zásahy vyloučeny úplně. Důležitou podmínkou je ponechávání doupných stromů v porostech (min. 5 ks/ha) pro hnízdění dutinových ptáků – datla černého, sýce rousného i lejska malého (populace sýce rousného je navíc podpořena sítí 350 vyvýšených hnízdních budek). U tetřívka obecného je třeba vyloučit rušení na tokaništích a hnízdištích jak lesními pracemi, tak nadměrným pohybem turistů.

Chřástal polní (foto M. Lubas)

Naturoví živ očíhové JIŘÍ FLOUSEK

Hnízdo čápa černého se 4 mláďaty. Dospělý jedinec je označen barevným kroužkem – pouze dalekohledem je tak možné zjistit, kdy a kde byl kroužkován (foto B. Němec)

Poslední druh, **chřástal polní** (100–150 volajících samců), preferuje luční biotopy a je považován za „pilotní“ druh Evropské unie – jeho početnost v západní Evropě totiž dramaticky klesá v souvislosti s intenzivním zemědělským hospodařením. V Krkonoších se mu zatím daří, ale již první zkušenosti s finanční podporou našich farmářů z fondů EU (dotace jsou vypláceny pouze v případě pokose ní luk v daném termínu, bohužel velmi časném pro úspěšné vyhnízdění chřástalů) naznačují, že negativní trend z vyspělých evropských zemí ho může záhy potkat i u nás. Snahou je proto sladit podmínky zemědělských

Netopýr pobřežní (foto M. Józsa)

dotací s podmínkami tzv. agro-environmentálních programů, vyhovujících jak chřástalům, tak i zemědělcům na horách. Ke konfliktu však nemusí docházet pouze mezi chřástalem a člověkem. Řada stanovišť a na ně vázané rostlinné druhy vyžadují často takový způsob hospodaření, který pro chřástaly není rovněž vhodný. Pak je nutné připravit pro přísluš-

nou „naturovou“ lokalitu samostatný plán managementu. Ten musí vyřešit i naznačený ochranný „střet zájmů“ – případy, kdy např. pastva ovcí, podporující populace vstavačovitých rostlin, nevyhovuje chřástalovi polnímu (pastvou i časným kosením se ničí jeho hnízda).

Předmětem ochrany v **evropsky významné lokalitě Krkonoše** jsou, mimo celé řady stanovišť a rostlin, i dva druhy živočichů – vranka obecná (*Cottus gobio*) a netopýr pobřežní (*Myotis dasycneme*). Kromě nich se tu však pravidelně vyskytuje ještě dalších osm druhů, zařazených v příloze II evropské směrnice o stanovištích (jeden druh z kruhoústých – mihule potoční, jeden zástupce obojživelníků – čolek velký, a šest druhů savců – pět netopýrů a vydra říční).

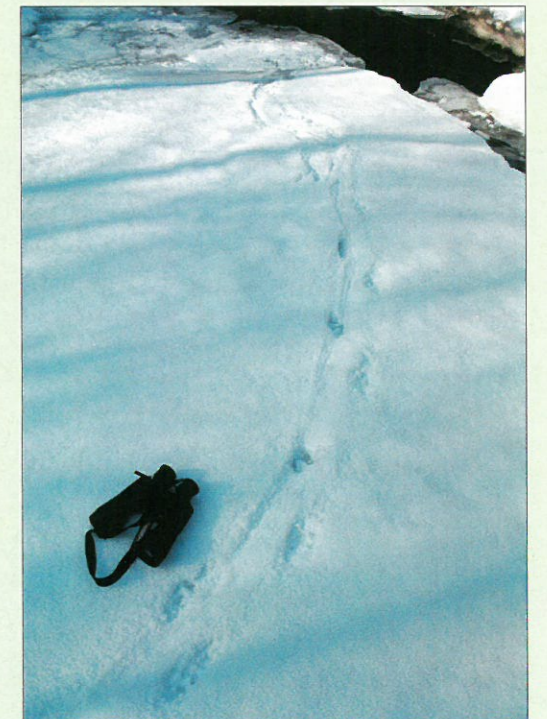
Praktická ochrana obou vybraných druhů živočichů je relativně jednoduchá. Pro **vranku obecnou** je nezbytné zachovat strukturu pestré, kamenité koryto řeky Jizery a jejich přítoků s odpovídající kvalitou vody. V případě **netopýra pobřežního** jsou jediným pravidelným zimovištěm v Krkonoších i České republice Herlíkovické štoly. Za jejich zabezpečení a režim je odpovědná Správa KRNP, takže zachování vhodných podmínek pro zimování netopýrů tu není problémem. V případě netopýra pobřežního však stálá populace nezávisí pouze na kvalitě zimoviště. Tento druh do Krkonoš zaletuje z letních kolonií, nacházejících se patrně kdesi v mokřadních lokalitách Polska, a vyskytuje se zde v jakýchsi vlnách. Po letech nepřítomnosti se tu objeví 1–2 exempláře a ty sem v následující zimě „nasměrují“ i další jedince (bylo jich tu nejvíce osm v roce 1999). Vracejí se několik let po sobě (jak víme z jejich kroužkování), postupně však vymizí a za čas se celá „vlna“ opakuje. Dosud byly takové cykly zaznamenány čtyři (1970 2 ex., 1975 1 ex., 1983–88 2–4 ex., 1993–2004 1–8 ex.). V podobném případě je sebelepší ochrana zimoviště marná a je nutné čekat až na další migrační vlnu.

V bezprostřední blízkosti českých Krkonoš byly vyhlášeny ještě další tři evropsky významné lokality (EVL), zaměřené na „naturové“ druhy živočichů:

EVL Jizera a Kamenice, chránící vranku obecnou v úseku Jizery od soutoku s Jizerkou (v Horní Sytové) po proudu až k soutoku s Kamenicí a v přiléhající části toku vlastní Kamenice,

EVL Luční potok v Podkrkonoší s cílem ochrany raka kamenáče (*Austropotamobius torrentium*) od pramene Lučního potoka v Hertvíkovicích po soutok s Čistou v Rudníku-Terezíně a

EVL Labe-Hostinné, věnovaná opět vrance obecné, tentokrát v úseku Labe mezi Klášterskou Lhotou a Hostinným.

Vydra říční se stává již pravidelným zimním návštěvníkem podhůří Krkonoš (na snímku M. Jakoubka její stopy na břehu Jizerky)